

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНА УСТАНОВА
«ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ
ІНСТИТУТ «БЕЙТ-ХАНА»

Кафедра педагогіки та психології

ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ

РОБОЧА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

підготовки магістрів

(назва рівня вищої освіти)

галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 013 Початкова освіта

(код і найменування спеціальності)

2021 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Виробнича практика за спеціальністю» спеціальності 013 Початкова освіта освітньо-професійної програми підготовки магістрів для здобувачів вищої освіти II курсу.

Розробник: д. пед. н., професор С. В. Сапожников

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри педагогіки та психології

Протокол від «26» серпня 2021 року № 01

Зав. кафедри _____

(підпис)

д. пед. н., професор С. В. Сапожников
(прізвище та ініціали)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми «30» серпня 2021 року

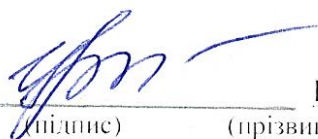
Гарант освітньої програми _____

(підпис)

д. пед. н. А. Н. Самодрин
(прізвище та ініціали)

Робоча програма перевірена навчально-методичним відділом «31» серпня 2021 року

Завідувач навчально-методичного відділу _____

(підпис)

І. В. Зеркаль
(прізвище та ініціали)

1. Опис виробничої практики за спеціальністю

Найменування показників	Характеристика дисциплін за формами навчання	
	Денна	Заочна
Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова	обов'язкова
Мова викладання	українська	українська
Передумови вивчення навчальної дисципліни (які дисципліни мають передувати вивченню)	Після вивчення циклу фахової підготовки (обов'язкова та вибіркова частини)	Після вивчення циклу фахової підготовки (обов'язкова та вибіркова частини)
Курс	II	II
Семестр	3	3
Загальний обсяг годин / кредитів	360/12	360/12
Кількість змістових модулів	3	3
Годин на аудиторне вивчення	–	–
Годин на самостійне вивчення	360	360
Форма підсумкового контролю	залік	залік

Відповідно до “Положення про педагогічну практику студентів вищих навчальних закладів України” (наказ № 93 від 04.08.93.), навчального плану і графіка навчального процесу за спеціальністю 013 Початкова освіта передбачається виробнича практика за спеціальністю, яка має забезпечити послідовне системне формування професійно значущих умінь і навичок майбутніх учителів початкової ланки освіти, готувати їх до самостійної роботи в школі.

Під час організації практики студентів збільшується співвідношення часу та обсягу спостереження і активної роботи студентів. Основний час практикантів регламентовано завданнями з аналізу педагогічного процесу в базовому класі і початковій ланці освіти, ознайомленням із класною документацією класовода, виконанням функцій класного керівника, самостійним проведенням уроків в початкових класах із фаху.

Впровадження багаторівневої підготовки спеціалістів профілю дозволяє диференціювати зміст і завдання педагогічної практики залежно від ступеня підготовки до неї студента.

Предмет практики - процес навчання, виховання в початковій школі. Вміння застосовувати знання з педагогіки, психології та основи методик початкової ланки освіти в освітньому процесі.

Виробнича практика за спеціальністю на II курсі спрямована на те, щоб забезпечити випускників комплексом навичок та вмінь необхідних для здійснення всіх видів навчально-виховної роботи у школі.

Виробнича практика за спеціальністю триває 9 тижнів (12 кредитів) і проходить у 3 семестрі.

Практика студентів проводиться в школах за місцем проживання студентів, які відповідають вимогам програми.

2. Цілі та завдання виробничої практики за спеціальністю

Педагогічна практика на II курсі спрямована на те, щоб забезпечити випускників комплексом навичок та вмінь необхідних для здійснення всіх видів навчально-виховної роботи у школі.

Метою педагогічної практики є:

- оволодіння майбутніми фахівцями формами, засобами, технологіями навчально-виховної роботи в різних типах загальноосвітніх навчальних закладів;
- розвиток умінь застосовувати у практичній діяльності знань з основ теорії педагогіки, психології та методики навчання програмних дисциплін початкової школи; усвідомлення професійної значущості цих знань, виховання потреби постійного удосконалення професійних знань, навичок, умінь та педагогічної майстерності;
- розвиток творчої ініціативи, реалізація особистісного творчого потенціалу кожного студента;
- подальший розвиток дослідницьких умінь у конкретній професійній діяльності.

Виробнича практика за спеціальністю передбачає:

- ознайомлення з напрямками, формами, методами навчально-виховної роботи загальноосвітніх закладів, бесіди з адміністрацією школи, вчителями, класними керівниками;
- знайомство з організацією та змістом роботи методичного об'єднання вчителів початкової школи; вивчення шкільної документації: планів роботи навчального закладу, планів виховної роботи класних керівників, вимог до ведення класного журналу, ознайомлення з тематичними та поурочними планами вчителів, планами роботи гуртків, з обладнанням навчальних кабінетів;
- планування навчально-виховної роботи на весь період педагогічної практики;
- роботу на посаді вчителя початкової школи;
- виконання обов'язків класного керівника;
- проведення науково-дослідної роботи;
- підготовку звітної документації та участь у робочих нарадах, інших підсумкових заходах з педпрактики в загальноосвітніх закладах та інституті.

Провідними завданнями виробничої практики за спеціальністю є:

- забезпечення умов для професійної практики студентів, залучення їх до активної діяльності в учнівських колективах;
- узагальнення практичних знань із психолого-педагогічних і фахових дисциплін, оволодіння засобами та методами застосування цих знань для самостійного розв'язання педагогічних завдань;

- подальше ознайомлення із специфікою діяльності сучасних навчальних закладів початкової школи (середня загальноосвітня школа, спеціалізована школа, гімназія, ліцей тощо);
- формування вмінь проводити уроки з використанням сучасних педагогічних технологій навчання;
- розвиток умінь здійснювати виховну роботу;
- формування творчого, дослідницького підходу до організації педагогічної діяльності, набуття вмінь проводити наукові дослідження з використанням ефективних методів і методик педагогічних досліджень, а також умінь здійснювати самоконтроль, самоаналіз та об'єктивну самооцінку власної педагогічної діяльності та діяльності вчителів і колег-практикантів;
- оволодіння вміннями спілкування з вихованцями, їхніми батьками та педагогами;
- вироблення у майбутніх педагогів навичок самостійності у підготовці та проведенні різних форм і видів навчально-виховної роботи з вихованцями та особистої відповідальності за їх якість та ефективність; сприяння розвитку і закріпленню особистісних властивостей, які є передумовою формування педагогічної майстерності, індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців.

3. Компетентності та програмні результати навчання

Компетентності, що формуються:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 4. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК 5. Здатність працювати автономно.

СК-3. Здатність застосовувати інноваційні технології в навчанні освітніх галузей початкової школи в стандартних, нестандартних та невизначених ситуаціях.

СК-4. Здатність до педагогічного партнерства (наставництво, супервізія, інтервізія тощо), до організації роботи інклюзивного класу.

СК-5. Здатність організовувати та управляти робочими та освітніми процесами в початковій освіті, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів, співпраці з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології та цифрові сервіси.

Програмні результати навчання:

ПРН 3. Застосовувати інноваційні технології в навчанні освітніх галузей початкової школи в стандартних, нестандартних та невизначених ситуаціях.

ПРН 4. Створювати особисту методичну систему навчання здобувачів початкової освіти предметів початкової школи, адаптувати її до різних умов освітнього процесу.

ПРН 5. Організовувати та управляти робочими та освітніми процесами у складних, непередбачуваних умовах, що потребують нових стратегічних підходів, налагоджувати співпрацю з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології та цифрові сервіси.

ПРН 6. Здійснювати супервізію, інтервізію, надавати педагогічну, психологічну та методичну допомогу учасникам освітнього процесу, організовувати роботу інклюзивного класу.

ПРН 7. Моделювати, створювати та підтримувати безпечне, ергономічне, інклюзивне освітнє середовище початкової школи.

За наслідками проходження виробничої практики за спеціальністю студенти повинні набути такі вміння:

Конструктивні:

- складати плани-конспекти окремих уроків та серії уроків за темою з урахуванням різних умов навчання і рівня підготовки учнів; визначати цілі та завдання кожного уроку з урахуванням етапу навчання;
- обирати ефективні прийоми досягнення сформульованих цілей з урахуванням вікових особливостей учнів за етапом навчання;
- визначати типи вправ, завдань, задач та послідовність їх виконання згідно з етапами оволодіння мовленнєвими, математичними, природничими та іншими вміннями та навичками, а також з урахуванням труднощів - засвоєння навчального матеріалу і рівня підготовленості учнів;
- використовувати реальні та проектувати навчальні мовленнєві ситуації, а також відповідний їм мовленнєвий матеріал для сприймання і засвоєння мовних одиниць, що вивчаються, та їх застосування в мовленнєвій діяльності;
- проектувати і створювати необхідні наочні пособники і технічні засоби навчання для проведення уроків; складати план та сценарій позакласного заходу.

Комунікативні:

- установлювати й підтримувати різноманітні мовленнєві контакти: вчитель - клас, вчитель - учень, учень - учень тощо; й визначати об'єкти контролю мовленнєвої діяльності учнів і добирати відповідні їм методичні прийоми, в тому

числі тестові завдання;

- виправляти помилки учнів, розуміти їх характер та використовувати мовленнєвий спосіб виправлення (перепитування, зорова, вербальна та схематична наочність, екстралінгвістичні засоби тощо);

- керувати ним;

- уміти публічно виступати перед колективом педагогів, батьків, учнів, керувати своєю поведінкою і настроєм, чітко і впевнено виражати свою думку тощо.

Організаторські:

- організовувати виконання накресленого плану;
- забезпечувати мовленнєву діяльність учнів на уроках української мови;
- вносити методично виправдані корективи в плани уроків з урахуванням умов навчання;

- навчати учнів найбільш раціональних прийомів самостійної роботи;
- раціонально поєднувати колективні (фронтальні, групові, парні) та індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожного етапу навчання;
- здійснювати різноманітні прийоми активізації учнів залежно від їх вікових особливостей;

- методично доцільно використовувати традиційні наочні посібники, аудіативні, аудіовізуальні та візуальні технічні засоби навчання;

- проводити позакласні заходи з української мови, організовувати їх відповідно до складеного плану і сценарію.

Розвивально-виховні:

- реалізовувати загальноосвітній, розвивальний та виховний потенціал уроків;

- формувати і розвивати інтелектуальну та емоційну сфери особистості учня, його пізнавальні інтереси;

- вирішувати засобами мови і літератури завдання морального, культурного, естетичного, гуманістичного виховання учнів.

Дослідницькі:

- вивчати ставлення учнів до предмета і виявляти рівень сформованості їхніх мовленнєвих навичок і вмінь;

- проводити з урахуванням етапу навчання методичний аналіз мовного матеріалу з метою прогнозування можливих труднощів його засвоєння та добору оптимальних шляхів попередження помилок;

- проводити спостереження та комплексний аналіз відвіданих уроків з теоретичним обґрунтуванням різних сторін навчальної діяльності;

- спостерігати, аналізувати та узагальнювати досвід учителів і студентів, переносити ефективні прийоми і форми роботи в практику своєї педагогічної діяльності;

- вивчати методичну літературу і теоретично осмислювати навчальний процес у формі виступів на методичних семінарах, а також удосконалювати свою роботу, використовуючи нові форми та прийоми навчання.

Методичні:

- оволодіти методами і прийомами роботи з учнями в урочній та

позакласній діяльності, здійснювати індивідуальний підхід до дитини, розвивати творчі здібності школярів тощо.

Діагностичні:

- вивчати особистість дитини, умови і оснащеність педагогічного процесу аналізувати шкільну документацію, продукти дитячої діяльності;
- вміти розробляти тести, діагностичні картки, складати психолого-педагогічну характеристику тощо.

Прикладні:

- вміти виготовляти дидактичні матеріали, грамотно оформлювати приміщення класу, кабінету, виставки, стенди, наочність тощо.

4. Зміст практики

Практика відповідає принципам комплексності і цілісності характеру діяльності. У процесі практичної підготовки студенти набувають основних професійно-педагогічних умінь: ставити мету та формулювати завдання педагогічної діяльності, уміння планувати навчально-виховну роботу зі студентами, учнями, батьками, педагогами тощо.

Виробнича практика за спеціальністю органічно поєднується з вивченням педагогічних, психологічних та спеціальних дисциплін. Відповідно до цього вона поділяється на два етапи.

Студенти проходять практику у початковій школі (1-4 класи). Для проведення виховної роботи з учнями за кожним класом закріплюється один або два студенти.

До змісту практичної діяльності студента-практиканта як учителя початкової школи входить:

а) навчальна робота:

- складання тематичного плану уроків на основі планів учителів;
- планування окремих уроків та серій уроків спільно з методистом (учителем) або спираючись на їх консультації;
- проведення уроків;
- відвідування уроків учителів та студентів-практикантів;
- проведення предметного і комплексного аналізу відвіданих уроків за схемою виготовлення наочних посібників, роздаткового дидактичного матеріалу;
- проведення психолого-педагогічного аналізу уроку;
- перевірка зошитів учнів.

б) позакласна робота:

- спостереження та аналіз окремих видів позакласної роботи, що проводять учителі школи;
- планування окремих видів групових та масових форм роботи, які відповідають особливостям навчання у початковій школі;
- підготовка та проведення запланованої позакласної роботи;
- відвідування позакласних заходів, які проводять студенти, та їх аналіз.

в) дослідна робота:

- проведення тестування учнів з метою виявлення рівня знань програмних дисциплін початкової школи;
- проведення методичного аналізу навчального матеріалу з метою прогнозування можливих труднощів (його засвоєння учнями);
- вивчення науково-методичної літератури з метою удосконалення своєї роботи;
- виступи на методичних семінарах;
- проведення спостережень з метою вивчення та узагальнення досвіду вчителів;
- проведення досліджень, необхідних для написання дипломної роботи.

Навчально-виховна робота студентів-практикантів проходить у три етапи.

У процесі проходження педагогічної практики студенти здійснюють таку діяльність:

1. Беруть участь у настановчих зборах і в організаційних заняттях в інституті та у школі.
2. Знайомляться з класом, вивчають навчальний план, журнал, розклад уроків та інші документи.
3. Визначають тематику і форми проведення виховних заходів.
4. Обирають тему наукового дослідження.
5. Складають індивідуальний план роботи та подають його на підпис керівникам педпрактики.
6. Відвідують уроки вчителів, позакласні заходи, що проводяться вчителями початкових класів, студентами-практикантами, беруть участь в їх аналізі.
7. Складають тематичний план серії уроків.

Протягом перших п'яти днів педпрактики груповий методист і керівник від кафедри педагогіки та психології разом зі студентами та старостою групи з педпрактики складають загальний розклад :

- уроків, що проводитимуться студентами;
- взаємовідвідувань студентами уроків колег-практикантів, де вказуються студенти - основні рецензенти уроків;
- позакласних заходів.
- На основному етапі педагогічної практики студент здійснює таку діяльність:

1. Готуючись до уроків, студент розробляє і виготовляє необхідні для їх проведення допоміжні засоби навчання.
2. Відвідує уроки і бере участь у їх аналізі (не менше 8 уроків на тиждень), що проводять вчителі та студенти-практиканти згідно з розкладом відвідувань та взаємовідвідувань.
3. Проводить залікові уроки:
  - 1 урок з аналізом (самоаналіз);
  - 4 уроки за вибором (розширені конспекти уроків, проведених у початковій школі).
4. Виховний захід з самоаналізом .

5. Бере участь у методичних та педагогічних семінарах і виступає на них з доповідями.
6. Проводить дослідну роботу з теми випускної кваліфікаційної роботи.
На заключному етапі виробничої практики за спеціальністю студент виконує таку роботу:

1. Готує звітні матеріали з педагогічної практики:

- повний конспект одного уроку з ескізами допоміжних засобів навчання;
- один наочний посібник із методичною запискою щодо його застосування;
- психолого-педагогічну характеристику класу;
- методичну розробку виховного заходу, проведеного у закріпленому класі;
- звіт про результати проведення наукового дослідження.

За наслідками педагогічної практики студент готує і подає керівникам педагогічної практики такі звітні матеріали:

1. Завдання-звіт.
2. Психолого-педагогічну характеристику на клас, закріплений за студентом.
3. Методичну розробку позакласного заходу, проведеного у закріпленому класі.
4. Чотири залікових розширених конспектів уроків.
5. Індивідуальне завдання (психолого-педагогічні дослідження для написання випускних робіт магістрів).

5. Індивідуальні завдання

З метою здобуття студентами під час практики вмій та навичок щодо самостійного розв'язання виробничих, наукових або організаційних завдань передбачено виконання студентами індивідуальних завдань, які активізують діяльність студентів, розширюють їх світогляд, підвищують ініціативу і роблять проходження практики більш конкретним і цілеспрямованим.

Педагогічна практика передбачає виконання таких індивідуальних завдань:

1. Підготувати проект виступу на моніторинг професійної майстерності.
2. Провести психолого-педагогічне дослідження з теми: (тема дипломної, магістерської роботи).
3. Провести профорієнтаційну роботу серед випускників шкіл міста та області.
4. Виготовити наочність до одного з залікових уроків та взяти участь у конкурсі на підсумковій конференції.
5. Підготувати відеоуроки, презентацію про бази практик.
6. Конкурс творчих проектів: “Я – вчитель”, “Я і школа”, “Творча майстерня вчителя початкових класів”.

6. Форми і методи контролю

Студенти повинні знати про прийняту в навчальному закладі й на базі практики систему поточного та підсумкового контролю виконання окремих розділів і всієї програми практики.

Методист-керівник педагогічної практики керується такими критеріями оцінок уроків студентів-практикантів:

5, «відмінно», (А), 90 - 100

Оцінка ставиться, якщо, враховуючи настанови методиста і вчителя, або, спираючись на зразки методичних матеріалів, грамотно в методичному та мовному аспектах сплановано урок, визначено реальні цілі, конкретні етапи уроку та методичні прийоми для досягнення поставлених цілей на кожному з них. При цьому:

- 1) повністю реалізовано виховний, розвиваючий та освітній потенціал уроку;
- 2) методичні прийоми відповідають цілям та етапу навчання;
- 3) правильно встановлено послідовність та співвідношення тренувальних і мовленнєвих вправ;
- 4) правильно намічено об'єкти контролю на уроці та критерії їх оцінювання, використано різноманітні прийоми контролю;
- 5) дано чіткі установки на виконання учнями мовленнєвих дій, були встановлені і підтримані засобами іноземної мови різноманітні мовленнєві контакти;
- 6) правильно розподілено час на мовлення учнів і вчителя на уроці;
- 7) якщо студент впевнено веде урок (практично не допускає помилок, помічає помилки учнів і володіє мовленнєвими способами їх виправлення);
- 8) володіє прийомами активізації всіх учнів класу і здійснює індивідуальний підхід до них;
- 9) практикант грамотно використовує технічні та інші допоміжні наочні засоби навчання як наявні, так і самостійно виготовлені;
- 10) грамотно проводить дидактичні ігри.

4, «добре», (В), (С), 74 -89

Оцінка ставиться, якщо, враховуючи настанови методиста і вчителя, або, спираючись на зразки методичних матеріалів, грамотно в методичному і мовному аспектах сплановано конкретні етапи уроку та методичні прийоми для досягнення поставлених цілей на кожному з них з урахуванням ступеня навчання та місця даного уроку в серії уроків за темою і в результаті реалізації запланованих навчальних дій цілі уроку досягнуті в цілому, але план виконано неповністю. При цьому:

- 1) не в повній мірі реалізовано виховний, освітній або розвиваючий потенціал уроку;
- 2) в основному правильно встановлено послідовність і співвідношення мовних і мовленнєвих вправ;
- 3) використовуються різні прийоми контролю;

4) студент дає чіткі установки на виконання учнями мовленнєвих дій, встановлює і підтримує засобами іноземної мови різноманітні мовленнєві контакти;

5) уміє викликати інтерес до більшості навчальних дій, що виконуються на уроці;

6) практикант використовує наявні і самостійно виготовлені посібники, але методика їх використання не завжди раціональна;

7) грамотно проводить дидактичні ігри.

8) виявлено вміння проводити лекційні та практичні заняття, але заняття шаблонні;

9) звітна документація оформлена згідно вимог. У щоденнику студента-практиканта зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики, є характеристика, підписи керівника від бази та університету завірені печаткою.

3, «задовільно», (D), (E), 60 - 73

Оцінка ставиться, якщо, враховуючи настанови методиста і учителя, або, спираючись на зразки методичних матеріалів, студент в основному правильно в методичному і мовному аспектах спланував урок, визначив цілі, етапи уроку, методичні прийоми для досягнення цілей, що були поставлені на кожному з них, і в результаті реалізації запланованих навчальних дій цілі уроку досягнуті неповністю. При цьому:

1) не в повній мірі реалізовано виховний, освітній, розвиваючий потенціал уроку;

2) методичні прийоми не відповідають меті;

3) мають місце порушення послідовності вправ та співвідношення тренувальних і мовленнєвих вправ;

4) неправильно намічені об'єкти контролю та критерії їх оцінювання, використовуються одноманітні прийоми контролю;

5) практикант часто переходить на рідну мову під час проведення уроку, робить мовні помилки і не помічає в багатьох випадках помилок учнів;

6) недостатньо володіє прийомами активізації всіх учнів на уроці, не здійснює індивідуальний підхід до них;

7) нераціонально використовує наочні посібники; студент постійно користується конспектом під час уроку і не може скоригувати свою діяльність у разі необхідності.

8) завдання виконано з помилками. Всі завдання практики виконувалися, але допущені неточності. Документація оформлена неповно, з помилками. Щоденник недооформлено. У характеристиці-відгуку оцінка керівника за практику від бази – «задовільно».

2, «незадовільно», (FX), (F), 1 - 59

Оцінка ставиться, якщо, завдання невиконані. Виявлені проблеми встановлення контакту, не сформовані вміння проводити відповідні види

педагогічної діяльності. Звітна документація оформлена з помилками. Відсутній щоденник, характеристика-відгук.

7. Вимоги до звіту

Звіт з виробничої педагогічної практики повинен бути надрукованим на комп'ютері з додержанням стандартів ЄСКД, з наскрізною нумерацією сторінок, зброшурованим у альбом формату А4. У звіті повинна бути конкретно описана робота, що особисто виконана студентом.

8. Підведення підсумків практики

Підсумки проводяться у процесі складання студентами диференційованого заліку комісії у складі проректора з навчально-методичної роботи, завідуючого кафедри педагогіки та психології, керівників практики від фахової кафедри. Диференційна оцінка з практики враховується нарівні з іншими оцінками, які характеризують успішність студента.

Результати складання заліків з виробничої практики за спеціальністю заносяться до екзаменаційної відомості, виставляються у заліковій книжці студента і журналі обліку успішності.

9. Навчальні посібники

1. Педагогічна практика студентів у загальноосвітніх навчальних закладах (освітньо-кваліфікаційні рівні «бакалавр», «спеціаліст»): начальний посібник / Уклад.: Соловей М.І., Ніколаєва С.Ю., Спіцин Є.С., Кудіна В.В., Бражник Н.О., Демчук В.С. – К.: Ленвіт, 2010. – 133 с.
2. Виноградова Т.В. Книга класного керівника / Т.В.Виноградова. – Харків: Вид. група “Основа”, 2006. – 128 с.
3. Виховна система школи / Упоряд. В.В. Григоращ. – Харків: Вид. група “Основа”, 2005. – 128 с.
4. Гребенькова А.О. Довідник класного керівника: 1-4 класи / А.О. Гребенкова. – Харків: Веста: Вид. “Ранок”, 2006. – 192 с.
5. Григорчук Т.В., Іова В.Ю., Красномоєць Л.В. Веселкове дитинство. (Технології виховної роботи з молодшими школярами): навч. – метод. посіб. / Григорчук Т.В., Іова В.Ю., Красномоєць Л.В. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2001. – 116 с.
6. Мороз І.В., Ярошенко О.Г. Педагогічна практика студентів у загальноосвітніх навчальних закладах: навч. посібник / І.В. Мороз, О.Г. Ярошенко. – К., 2003. – 90 с.
7. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Рада з питань співпраці в галузі культури. Комітет з освіти. Відділ сучасних мов. Страсбург /Наук. Редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю.Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003.
8. Закон України “Про вищу освіту”. - Х.: КСИЛОН, 2002.

9. Книга методиста: довідково-методичне видання /Упорядник Н.І.Шинкарук. – Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005.
10. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. - К.: Знання-Прес, 2003.
11. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні //Освіта України. – 2002. – 2004. – 3 грудня.
12. Островерхова Н. Аналіз уроку: концепції, методики, технології. – К., 2003.
13. Педагогічна практика з методики викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Посібник для студентів /Кол. авторів під керівн. С.Ю.Ніколаєвої та В.В.Черниш. – К.: Ленвіт, 2003.
14. Педагогічна практика: Навч-метод. посібн. – У 2 ч. /За ред. Л.В.Пшеничної, А.А.Сбруєвої, О.В.Перетяцько. – Суми, СДПУ, 2004.
15. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: Навч. посібник /За ред. І.А.Зязюна, О.М.Пехоти. – К.: Вид-во А.С.К., 2003.